

Bruselské papierovačky

Kto žiada podporu z eurofondov, musí na to mať

JANA KARLUBÍKOVÁ

Polícia obvinila koncom minulého roka konateľa spoločnosti Fopex Slovakia, že 46-miliónovú dotáciu z eurofondov od ministerstva hospodárstva na výstavbu výrobných haly a na nákup lakovacej linky získal neoprávnené. Podobne sa protikorupčný úrad vyjadril aj pri posudzovaní ich ďalšej žiadosti o 1,8-miliónový príspevok od štátnej agentúry SARIO pre účasť na výstave Hannover fair v Nemecku. Denník Korzár napísal, že Fopex v čase, keď predkladal žiadosť o nenávratný finančný príspevok, dlhoval na daniach, odvodoch a zdravotnom poistení. Pritom firmy s podližnosťami nárok na podporu z fondov nemajú. Konateľ preto čelí obvineniu zo subvenčného podvodu a z poškodzovania finančných záujmov Európskej únie. A pri škode veľkého rozsahu zákon ukladá trest od desať do dvanásť rokov.

POVINNÁ LITERATÚRA

Príslovie, že každá minca má dve strany, platí pri eurofondoch dvojnásobne. Peniaze z Európskej únie síce prinášajú firmám konkurenčnú výhodu, ale vedú podnikateľov dostať aj do poriadnej šlamastiky. Vo väčšine prípadov si však za to môžu sami. Napríklad pred podpisom zmluvy o nenávratný finančný príspevok (NFP) sa nezaťažujú ani len jej prelistovaním. „Zmluvu berú ako etalón – štandardizovaný, ktorý dalo k dispozícii ministerstvo,“ opisuje poradca pre eurofondy Tamás Szóke zo spoločnosti Centire. Pritom sú v nej dôležité termíny a povinnosti, ktoré začnú plynúť odo dňa podpisu zmluvy. Napríklad oznamovacie povinnosti o začatí realizácie projektu či o otvorení obálok v prípade verejného obstarávania na tovary a služby. Dôležité sú tiež prílohy – harmonogram a rozpočet projektu. O tie sa ministerskí úradníci opierajú pri kontrole, ktorá môže byť stále aktuálna aj po piatich rokoch od ukončenia projektu.

Miriám Mikušová, konzultantka zo spoločnosti KPMG Slovensko, odporúča organizáciám, ktoré sa rozhodnú čerpať prostriedky z fondov EÚ, aby si vopred uvedomili časovú, kvalifikačnú a kapacitnú náročnosť realizácie takýchto projektov.

Dôležité je pochopiť celý projektový cyklus a vhodne nastaviť systém jeho riadenia. Zároveň tým formalizujú a zadefinujú, kto je za čo v rámci projektu zodpovedný. Úspešné ukončenie projektu môže podľa M. Mikušovej ohroziť napríklad zanedbanie zdokumentovania a archivácie podkladov, ktoré boli v minulom programovom období (2004 – 2006) častou príčinou neuznania výdavkov. Netreba podceňovať ani komunikáciu a osobné vzťahy.

Napríklad personálne výmeny, pri ktorých sa niektorí starostovia nerozišli so svojimi účtovníčkami či so sekretárkami v najlepšom, ich neskôr vyšli drahú – namiesto toho, aby im financie prišli z Bruselu, pre nedodržanie podmienok sa museli poobzerať po iných smeroch, odkiaľ by prúdili potrebné zdroje. A najčastejšie toky smerovali z vlastných vreciek.

Aby pri audite nechýbala potrebná dokumentácia alebo jej rozhodujúce časti, stačí zabezpečiť klasické preberanie agendy, myslí si M. Mikušová. Vyhnúť sa podobným problémom možno aj angažovaním externej spoločnosti, ktorá zabezpečí administratívne práce potrebné na implementáciu projektu.

Tú ovplyvňuje najmä kvalita napísanej žiadosti o poskytnutie nenávratného finančného príspevku. Dlh pred začatím projektu v nej žiadateľ podrobne definuje priebeh, ciele, aktivity, harmonogram, organizačné a finančné zabezpečenie. Pri výstavbe je vhodné premyslieť aj to, kto všetko bude stavbu realizovať. Keďže zdroje z EÚ sú verejné prostriedky, podľa pravidiel je potrebné zabezpečiť verejné obstarávanie v súlade s podmienkami, ktoré určuje zákon.

PRO FORMA

Niektoré riadiace orgány situáciu komplikujú vydávaním vlastných metodických usmernení, v ktorých definujú podmienky účasti na verejnom obstarávaní nad rámec zákona. A zároveň tým duplikujú prácu Úradu pre verejné obstarávanie. Úradníci sťažujú proces čerpania preto, lebo sú sami kontrolovaní, boja sa, aby nespravili chybu, tak všetko preverujú a upínajú sa na detaily, upozorňuje T. Szóke.

S vhodným načasovaním verejného obstarávania majú problémy obzvlášť školy, ktoré si chcú počas leta zrekonštruovať budovy. Aby stihli dodržať harmonogram a sta-

vebné práce načasovať na júl a august, vyhlásili súťaž na dodávateľov ešte pred podaním žiadosti o poskytnutie NFP. Medzitým však pribudli ďalšie kritériá čerpania a riadiaci orgán tak nemusí akceptovať verejné obstarávanie staršieho dátá. „Tým, že ho niektoré základné školy musia zopakovať, nemôžu začať stavebné práce a proces výučby môže byť v septembri ohrozený,“ tlmočí sťažnosti riaditeľov škôl T. Szóke. Aj na základe tejto skúsenosti preto odporúča, aby prijímatelia dôkladne zvážili, v ktorej fáze projektu uskutočnia verejné obstarávanie.

Rizikom projektu môže byť najmä v súčasnosti zmena dodávateľov. Stalo sa to na ministerstve hospodárstva, kde boli podané veľké projekty na celoštátnu pomoc pre cestovný ruch a nákup technológií. Začala sa však hospodárka kríza, žiadosti sa schválili, ale kým došlo k podpisu zmluvy o NFP, prešlo toľko času, že banky medziasom odstúpili od spoluúčasti na projektoch a niektorí aj skrachovali. „Alebo si urobili nové kalkulácie, na základe ktorých usúdili, že sa im do toho neoplatí ísť,“ opisuje T. Szóke.

Podmienky pri obstarávaní pre súkromný sektor sú o niečo jednoduchšie. Ide najmä o neprioritné služby a podlimitné zákazky – s hranicou do 206-tisíc eur. Vtedy Európska únia vyžaduje, aby prijímateľ v určenom termíne upozornil inzerátom možných dodávateľov o verejnoobchodnej súťaži a oznámenie zavesil na svoju internetovú stránku. Na dôkaz o tom, že tak vykonal, stačí kontrole „printscreen“ z webu. Už trochu zdatnejšiemu počítačovému používateľovi je jasné, že dôkaz o zverejnení na webe sa dá získať aj po termíne. Príležitosti na upustenie od administratívnych nárokov je pri čerpaní eurofondov viacero a zabezpečiť dôkaz o zverejnení patrí síce k zbytočným, ale k tým menej náročným. Keby som vedel, koľko administratívy je spojenej s eurofondmi, radšej by som do nich nešiel, hodnotí už skúsený žiadateľ o alokácie, ktorý vedie firmu sám.

FINANČNÉ RIADENIE

Keď žiadateľ dostane oznámenie o schválení poskytnutia nenávratného finančného príspevku, je to prvý euforický moment. No to neznamená, že prijímateľ dostane celý balík peňazí rovno na stôl. Všeobecne

TAMÁS SZÓKE: ŽIADATEĽ BY MAL MAŤ ASPOŇ ČASŤ PEŇAZÍ, KTORÉ BUDE OTÁČAŤ V PROJEKTE. POKIAĽ NEMÁ ANI KORUNU, EUROFONDY NIE SÚ ZDROJOM OBŽIVY.

systém finančného riadenia štrukturálnych fondov pozná tri rôzne spôsoby financovania. Cez preddavkové platby môže žiadateľ dostať časť peňazí dopredu. Súkromný sektor si nárokuje podporu cez refundáciu, teda predkladá na preplatenie už zaplatené faktúry. K najrizikovejším spôsobom patrí prefinancovanie, keď prijímateľ podáva spolu so žiadosťou o platbu neuhradené faktúry. Závaž tak zostáva na pleciah samotných dodávateľov.

Keďže v praxi riadiaci a sprostredkovateľský orgán neuhrádza prostriedky v zmluvných termínoch, hrozia penále a platobná neschopnosť. Prijímateľa tak musia podľa M. Mikušovej rátať s tým, že prostriedky, na ktoré získali nárok, uvidia často až po roku. Neskoré uhrádzanie zo strany riadiacej agentúry potvrdzuje aj trebišovská podnikateľka Anna Manojlovičová, ktorá má v prenájme Hotel Zemplín. V minulom programovom období využila takmer 200-tisíc eur z fondov EÚ na rekonštrukciu izieb, sociálnych zariadení, výmenu okien či na zateplenie. „Neskoré platby však značne narúšali harmonogram prác,“ uzatvára A. Manojlovičová.

Riziko pre prijímateľa hrozí aj vtedy, ak sa do projektov púšťa bez akéhokoľvek finančného krytia. „Na takejto filozofii sa opáľili hlavne neziskové organizácie,“ tvrdí M. Mikušová. Keďže nemali vlastné prostriedky, dodávateľom nemohli uhrádzať faktúry, lebo všetky finančné prostriedky mali viazané na riadiacich jednotkách (ministerstve). „Kto chce ísť do eurofondov, musí na to mať,“ zhŕňa M. Mikušová. Nemusí disponovať celým balíkom, ale mal by mať aspoň časť peňazí, ktoré bude otáčať v projekte, dopĺňa T. Szóke. Nepríjemnosťami sa dá opäť vyhnúť projektovým riadením. A hlavné aktivity treba naplánovať tak, aby sa neprekrývali s ďalšími, kým prijímateľovi neprídu bruselské peniaze. „Pokiaľ žiadateľ nemá ani korunu, eurofondy nie sú zdrojom obživy,“ upozorňuje T. Szóke.

Mnohí žiadatelia si tiež neuvedomujú, že spolufinancovanie na určitej percentuálnej úrovni nakoniec vychádza vždy o čosi viac. Okrem iného za tým stoja náklady na úver, ktoré nie sú oprávnenými výdavkami projektu. Ďalej treba podľa T. Szókeho dávať pozor na formálne riadenie faktúr, aby boli hrazené v období oprávnenosti výdavkov a boli podľa harmonogramu správne zaúčtované. Je tiež lepšie, aby si firma v účtovníctve vytvorila separátne nákladové stredisko. Zíde sa neskôr – kontrolórom. Tí prídu počas realizácie projektu minimálne raz. Ak sa projekt dostane medzi rizikové, môže nasledovať finančná kontrola alebo aj ohlasovaný audit Európskej komisie. Oznamovať sa nezvyknú kontroly pri vzdelávacích projektoch. Počas seminárov preto treba dbať na povinné prezenčné listiny. Opäť musia sedieť s harmonogramom projektu. M. Mikušová ešte pripomína monitorovacie správy, sledujúce napĺňanie ukazovateľov. Riadiacemu a sprostredkovateľskému orgánu sa musia zasielať počas určitého obdobia aj po ukončení projektu.

© TREND

